

Organdonation og skattefradrag

Er det uetisk at redde liv med økonomiske incitamenten?

Petersen, Thomas Søbirk

Published in:
Ugeskrift for læger

Publication date:
2011

Document Version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):
Petersen, T. S. (2011). Organdonation og skattefradrag: Er det uetisk at redde liv med økonomiske incitamenten? *Ugeskrift for læger*, 173(5), 376-377.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain.
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact rucforsk@kb.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Organdonation og skattefradrag

Er det uetisk at redde liv med økonomiske incitamenter?

Lektor Thomas Søbirk Petersen,
Roskilde Universitet
E-mail: thomassp@ruc.dk

INTERESSE-
KONFLIKTER: Ingen

Alene i USA og Storbritannien dør der tilsammen cirka 3.500 personer om året på grund af organmangel, og i Danmark er det i nærheden af 50 personer om året, der dør. For Danmarks vedkommende er det altså flere døde hvert år, end der er danske soldater, der siden 2007 er døde i krigen i Afghanistan. I alt 600 personer står her i landet på en venteliste til et livsnødvendigt organ. Det er en ventetid, der er fuld af bekymringer for, om livet er ved at være slut for en selv eller ens pårørende. I Danmark har kun cirka 13% af befolkningen taget stilling til, om de ønsker at være organdonorer, når deres liv er slut. Hvis ikke flere tager stilling og er villige til at donere deres organer, kan vi forvente, at antallet af dødsfald vil stige, da vi i vores population får flere ældre og flere diabetikere, hvilket indikere, at vi i fremtiden får brug for flere organer.

1. At vi lade disse mennesker dø, er katastrofalt og unødvendigt. Vi må derfor gøre noget og have en debat om, hvilke værktøjer vi kan og vil anvende i forsøget på at redde dem. Jeg har i flere omgange foreslået, at en vej (af flere mulige) til at få folk op af sofaen og melde sig som organdonor er et lille skattefradrag (se f.eks. Ugeskrift for Læger 15. september 2008, s. 2291, Jyllandsposten 30. november 2010, Politiken 1. januar 2011 og DR2, Deadline, 6. januar 2011).

Jeg vil undlade at gå i detaljer om forslaget og de forskellige modeller, det kunne bygges op omkring. Men lad os tage udgangspunkt i en model, hvor alle personer, der er villige til at donere livsnødvendige organer som f.eks. hjerte, lunger, nyre og lever, og som lader sig registrere i Sundhedsstyrelsens organdonorregister modtager et skattefradrag på 1.000 kr. om året.

TO FLUER MED ET SMÆK

Argumenterne for forslaget er indlysende. For det første vil en økonomisk gulerod hjælpe folk til at handle i overensstemmelse med deres egentlige ønske – nem-

lig at lade sig registrere som organdonor. Flere undersøgelser, foretaget af f.eks. Sundhedsstyrelsen og Rambøll viser, at cirka 75% af befolkningen gerne vil donere deres organer eller nogle af deres organer, hvis de blev erklæret for hjernedøde [1]. I skarp kontrast hertil er det en kendsgerning, at kun cirka 13% har givet deres holdning til kende i donorregistret. Men ved at give folk et økonomisk incitament til at melde sig som organdonor, slår vi to fluer med et smæk. Vi kan forhindre en masse lidelse og død, og vi kan hjælpe

” Tankegangen om at give et skattefradrag for at gøre noget godt (er) jo en velkendt, lovlig og accepteret praksis.

mange folk med at gøre det, som de gerne vil, men som de ikke får gjort på grund af f.eks. glemsomhed, dovenskab eller uvidenhed. For det andet er tankegangen om at give et skattefradrag for at gøre noget godt jo en velkendt, lovlig og accepteret praksis. Staten belønner i forvejen personer, der hjælper folk eller dyr i nød, når der gives et skattefradrag til dem, der donerer penge til velgørende organisationer.

Det er dog ingen hemmelighed, at der har været en del modstand mod forslaget. Lad mig præsentere tre argumenter, der for nylig har fundet vej til den offentlige debat, og vise, hvorledes de næppe bør være udslagsgivende i en sag om liv og død. Mickey Gjerris (MG), medlem af det Det Etisk Råd, har i DR 2's Deadline (6. januar) argumenteret for, at vi bør undgå et skattefradrag for organdonation, da vi hermed ville »fjerne et af de få områder, hvor vi ikke er reduceret til købmænd, og hvor der ikke er penge mellem folk«. Men for det første hviler denne argumentation på en række forkerte observationer. F.eks. er det forkert,

KRONIK

Vi modtager meget gerne kronikforslag. Send din kronik som vedhæftet fil til ufl-debat@dadl.dk

Kronikken må fylde 7.800 tegn (optalt med mellemrum). Eventuelle spørgsmål kan rettes til Elizabeth Gatzwiller på 35 44 83 26 eller ega@dadl.dk

at vi i vores dagligdag primært er reduceret til købmænd. Flere af mine og dine menneskelige relationer har meget lidt at gøre med penge – at påstå noget andet, vil være at reducere de fleste af vores relationer til noget de ikke er. Jeg følger mine børn i skole, kysser min kæreste godnat og spiser frokost med mine kolleger, uden at der er penge involveret. For det andet, er det en fejlfortolkning når MG antyder, at forslaget vil betyde, at der komme penge mellem folk. Et skattefradrag vil være en fast godtgørelse mellem staten og den enkelte, en belønning, som ikke kan forhandles eller sælges til andre eller på anden måde blive objekt for handel. For det tredje, selv hvis man er bekymret for organhandel, vil et skattefradrag være med til at forhindre den organhandel, der faktisk finder sted mellem individer i rige og fattige lande. Hvis vi i den rige del af verden får adgang til flere organer, vil behovet for organaturisme fordampe.

KOMMERCIALISERING KAN REDDE LIV

Læge Lotte Hvas (LH), der også er medlem af Det Ethiske Råd giver i Kristeligt Dagblad (14. januar) udtryk for et lidt andet argument. Hun er bl.a. citeret for at sige: »Kommercialisering er ikke vejen frem ... risikoen for at udnytte mennesker, der er dårligt stillet økonomisk, er overhængende«. Men er der nødvendigvis noget galt med kommercialisering i dele af sundhedssektoren, hvis det kan redde flere liv og stille de dårligst stillede bedre end ikkekommercialisering kan? Økonomiske incitamenter i sundhedssektoren er jo hverken fremmede eller nødvendigvis etiske problematiske. Læger og sygeplejersker får løn for deres arbejde, og sæddonorer får et lille vederlag for deres ydelse. Økonomiske incitamenter kan – i modsætning til hvad både MG og LH mener – skubbe til vores nuværende (egoistiske!) adfærd, således at det vil blive lettere for os at bruge fem minutter på at lade os registrere på f.eks. <http://www.tagstilling.nu/>. Er det virkeligt, etisk set, mere vigtigt at forhindre en påstået og meget spekulativ ide om, at et skattefradrag på 1.000 kr. vil føre til økonomisk udnyttelse af fattige i Danmark, end det er at redde 50 personer om året fra at dø? Med et skattefradrag har vi et godt instrument til at fjerne organdonormangel i Danmark, og det vil betyde, at organdonorturister fra Danmark til f.eks. Pakistan i mindre grad vil kunne udnytte fattige i udviklingslandene. Så hvis LH er bekymret for udnyttelsen af mennesker, der er dårligt stillet økonomisk, bør hun bakke mit forslag op.

TYVE ÅRS DISKUSSION

Et mere seriøst argument mod mit forslag består i at pege på, at der findes et bedre alternativ til at få flere organer. Niels Mikkelsen (NM), præsident for den in-

ternationale sammenslutning af bloddonororganisationer, har i Politiken (12. januar), sagt at *formodet samtykke* er vejen frem til at få flere organer, og at et skattefradrag er usmageligt. Jeg er delvist enige i den første del af NM's påstand. Formodet samtykke

” Det usmagelige ved organdonation i Danmark er, at vi lader folk, som kunne leve, dø.

er et bedre alternativ til det melde til-system, som vi har i Danmark i dag. Formodet samtykke er et melde fra-system, der betyder, at alle individer automatisk er potentielle organdonorer, og hvis man ikke ønsker at være donor, skal man selv melde sig ud af registret. I Østrig, Spanien og Belgien har man et melde fra-system, og det betyder, at de har cirka tre gange så mange organer til rådighed, som vi har i Danmark med vores melde til-system. Men nu har vi i 20 år diskuteret, om vi skal have formodet samtykke eller ej, og der har ikke været og er i øjeblikket ikke politisk flertal for denne model, så alene set i det lys må vi lægge hovedet i blød og komme med nye forslag. Desuden er formodet samtykke måske ikke den eneste vej til at redde liv – selv hvis formodet samtykke blev en del af den danske strategi, kunne det jo stadigvæk være, at vi med et skattefradrag kunne redde flere liv, hvis det viste sig, at formodet samtykke alene ikke gav tilstrækkeligt med organer. At NM kalder et skattefradrag til organdonorer for usmageligt, er svært at sluge. Det usmagelige ved organdonation i Danmark er, at vi lader folk, som kunne leve, dø, og at vi oven i hatten har lærdet folk, der ved hjælp af postulater, rygmarvsreaktioner og dårlige argumenter kvæler et nyfødt forslag, der kan redde liv.

LITTERATUR

1. Undersøgelser vedr. befolkningens holdning til organdonation. København: Sundhedsstyrelsen, 2007.